Gegužinės radimvietė (Zūbiškės s-ja) yra 150 m į V nuo Gegužinės kaimo, tarp Gegužinės–Jonavos kelio ir Neries upės. Ariamame smėlėtame lauke aptikta grublėtosios ir lygiu paviršiumi lipdytinės keramikos šukių bei geležies šlako. Lauke daug apdegusių ir skaldytų akmenų, vietomis matomos nedidelės tamsesnės smėlio dėmės. Gyvenvietės kultūrinis sluoksnis, matyt, neišliko.

Algirdas Girininkas

New archeological monuments in Kaišiadorys district

In 1996 in the northern part of Kaišiadorys district LCCH together with Kaišiadorys ethnocultural center detected 5 new settlements: 3 Stone Age and 2 Iron Age sites ascribed to the Neolithic–Iron Age period.

Eugenijus Ivanauskas

Kapinynų ir gyvenviečių žvalgomieji tyrinėjimai Vidurio ir Rytų Lietuvoje

1996–1997 m. KPC žvalgė ir vykdė žvalgomuosius tyrinėjimus Kaišiadorių, Kauno, Prienų, Raseinių, Rokiškio, Šakių ir Trakų rajonuose. Iš viso patikrinta 12 archeologijos ir 1 istorijos vertybė.

Rusių-Litviniškių (Kaišiadorių raj.) senovės gyvenvietėje ištirtas 17 m^2 plotas. Konstatuotas iki 54 cm storio nesuardytas kultūrinis sluoksnis, slūgsantis po armeniu. Rasta grublėtosios ir lygiu paviršiumi keramikos, datuojamos I tūkstantmečio viduriu–XV a.

Vindžiuliškių (Kaišiadorių raj.) pilkapyne apmatuota 12 3–6 m skersmens pilkapių, ištirtas pilkapis Nr. 1, jame atidengtas 36 m^2 plotas. Pilkapio būta 6 m skersmens, apskrito, supilto iš geltono smėlio, su akmenų vainiku, kuris turėjo išorinį ir vidinį grindinius. Vainiko vidinis skersmuo 3,6 m, o išorinis – 5 m. Sampilo aukštis – 0,48 m. Vidinis grindinys buvo stačiakampio formos, sudarytas iš nevienodame gylyje glūdinčių smulkių

akmenų, primenantis kapo duobės formą. Kapo duobę atitinka ir dydis (3,2x0,9 m) bei orientacija – ŠV–PR kryptis (337,5°). Konstrukcijos P dalyje rasta degėsių dėmė. Gal tai sunykęs ar simbolinis kapas? Pilkapiai datuojami V–VIII a.

Zūbiškių (Kaišiadorių raj.) senovės gyvenvietėje ištirtas 15 m² plotas. Konstatuota, kad kultūrinis sluoksnis sunaikintas, perartas. Rasta XIV–XVII a. keramikos.

Brūžės (Kauno raj.) senovės gyvenvietėje ištirtas 8 m² plotas, su metalo ieškikliu rasti 7 radiniai, datuojami XIV–XIX a. Kultūrinis sluoksnis 40–50 cm storio, perartas. Šurfuose rasta tik XIV–XV a. keramikos trupinių.

Kriemalos (Kauno raj.) kapinyno, tyrinėto 1961 m., teritorijoje žvalgyta su metalo ieškikliu. Į R ir ŠR nuo kapinyno rasta deginimo apeigų vieta, surinkti 44 radiniai, datuojami X–XVII a. Vėlesni nei XV a. radiniai yra atsitiktiniai arba iš čia XVI–XVII a. stovėjusios sodybos kultūrinio sluoksnio. Paminėtina Rusijos Ivano IV kardinė kapeika, emaliuotas žiedas su stikline akute. Netoli kapinyno rastas XV a. kirvis. Deginimo apeigų vietoje lokalizuotos 4 aukų radimvietės. Rasta paaukotų sidabrinių papuošalų dalių, be to, sudeginus palaikus likusių papuošalų fragmentų.

Kulautuvos (Kauno raj.) deginimo apeigų vietoje ištirtas 500 m² plotas, antrajame kapinyne su metalo ieškikliu surinkti paviršiniai radiniai. Deginimo apeigų vietoje rasti 203 X–XIV a. radiniai. Be to, *in situ* rasta dalis trečiojo sakralinio kapotų sidabro papuošalų gabalų lobio, surinkti plūgo išnešioti po lauką šio ir ketvirtojo tokio pat tipo lobio daiktai (plačiau žr.: E. Ivanauskas, *Kulautuvos lobiai,* V., 1997). Iš viso surinkti 28 sidabrinių papuošalų gabalai. Lobiai datuojami XIV a. trečiuoju ketvirčiu.

Be minėtų radinių, rasti 205 radiniai iš suardyto kultūrinio sluoksnio, susidariusio čia XVII a. antrojoje pusėje–XIX a. pradžioje stovint pastatams. Ištirtas vieno pastato rūsys, buvęs iki 2,6 m gylio. Rasta keramikos, XVII–XVIII a. monetų.

Antrojo kapinyno teritorijoje surinkti 255 paviršiniai radiniai, iš kurių 3 XVII–XVIII a. atsitiktinai pamesti, o kiti – X–XIV a. Tai tradiciniai radiniai: apyrankių ir antkaklių gabalai, segės, balno kilpos, žvangučiai, žąslai, sagtys, apkalai, žiedai.

Šlienavos (Kauno raj.) kaimo kapinėse ištirtas 22 m² plotas, rasta žmonių kaulų iš suardytų XVII–XVIII a. kapų.

Vilkijos (Kauno raj.) trečiajame kapinyne ištirtas 30 m² plotas. Kapų nerasta. Nemuno šlaite aptikta iš buvusios bažnyčios šventoriaus atvežtų ir išpiltų žmonių kaulų iš XVII–XIX a. kapų.

Pelekonių (Prienų raj.) senovės gyvenvietėje ištirtas 11 m² plotas. Konstatuotas iki 80 cm storio nesuardytas intensyvus kultūrinis sluoksnis, slūgsantis po armeniu. Rasta grublėtosios keramikos, molio tinko. Radiniai datuojami I tūkstantmečiu.

Gėluvos (Raseinių raj.) kapinyne ištirtas 11,8 m² plotas, su metalo ieškikliu surinkti paviršiniai radiniai. Tyrinėtame plote rasti 5 XV a. vidurio ir 2 XVI a. vidurio griautiniai žmonių kapai (Nr. 429–435). Dar jame aptikta X–XIV a. griautinių žirgų ir to pat meto degintinių žmonių bei XV a. pradžios griautinių žmonių kapų pėdsakų: kaulų ir įkapių. Kapuose rasti 36 tradiciniai radiniai: peiliai, žiedai, segės, monetos, kirvis. Rasta 10 radinių iš suardytų kapų bei netoliese stovėjusios XVII a. sodybos. Dar 46 radiniai aptikti su metalo ieškikliu tiesiog likusioje kapinyno teritorijoje. Tai plokštinių ir pasaginių segių dalys, antkaklės ir apyrankės dalis, puodų šukės, ties petukais puoštos bangelėmis.

Čedasų (Rokiškio raj.) senovės gyvenvietėje ištirtas 8 m² plotas. Po armeniu konstatuotas 30–65 cm storio nesuardytas intensyvus kultūrinis sluoksnis. Rasta XII–XIII a. keramikos, geležies šlako, molio tinko.

Žemosios Panemunės (Šakių raj.) senovės gyvenvietėje ištirtas 15 m² plotas. Po armeniu konstatuotas 9–20 cm storio nesuardytas kultūrinis sluoksnis. Rasta grublėtosios ir lygiu paviršiumi keramikos. Žvalgant su metalo ieškikliu rasta 14 žalvarinių radinių. Paminėtina pasaginė segė aguoniniais galais, pasaginė segė gyvuliniais galais, Graikijoje ar Egipte kaldinta Marko Aurelijaus (?) žalvarinė moneta. Radiniai datuojami II–XV a.

Vievio (Trakų raj.) dvarvietėje ištirtas 100 m² plotas, su metalo ieškikliu surinkti paviršiniai radiniai. Kultūrinis sluoksnis 20–45 cm storio, beveik visas perartas. Rastos 3 buitinės ūkinės duobės su XVII–XVIII a. radiniais. Iš viso dvarvietėje rastas 321 radinys, datuojamas X–XIX a. Žiedas sukeistais galais, tordiruota priekine dalimi, juostinės apyrankės pusė, segės

daugiakampiais galais fragmentas rodo, kad aptariamoje vietoje būta pilkapių. Kiti radiniai skirtini dvarvietei ir datuojami XVI–XIX a. Tai daugiausia įvairių keramikos dirbinių šukės, vinys, pleištai, pasagvinės.

Eugenijus Ivanauskas

Excavation of cemeteries and ancient settlements in central and east Lithuania

In 1996–1997 LCCH surveyed 6 ancient settlements in Brūžė, Čedasai. Pelekonys, Rusiai-Litviniškės, Zūbiškės, Žemoji Panemunė, 3 cemeteries in Gėluva, Vilkija, Kulautuva, 1 village cemetery in Šlienava, 1 estate site in Vievis, 1 barrow cemetery in Vindžiuliškės and 2 sites of cremation rituals in Kulautuva and Kriemala. The sites had not been studied carefully hitherto, which leaves open such questions as their monumentality and degree of preservation.

Andrzej Kola, Wojciech Szulta, Vladas Žulkus

Tilto Platelių ežere povandeniniai tyrinėjimai 1996–1997 metais

Povandeniniai archeologiniai tyrinėjimai Platelių ežere buvo pradėti 1995 m. (žr. *ATL 1994 ir 1995 metais,* V., 1996, p. 296–300). 1996–1997 m. juos toliau tęsė Torūnės universiteto Archeologijos ir etnologijos instituto Povandeninės archeologijos laboratorija (vad. prof. dr. hab. A. Kola ir mgr. W. Szulta) ir VLPIC ekspedicija, remiama Žemaitijos nacionalinio parko. Ekspedicijoje talkino Torūnės ir Klaipėdos universitetų studentai ir Klaipėdos povandenininkų klubo „Nautilius" nariai (instruktorius – V. Krisikaitis).

1997 m. tilto tarp Šventorkalnio ir Pilies salos liekanos buvo fiksuotos jau 600 m^2 plote. Tilto liekanos 1996 ir 1997 m. buvo tyrinėjamos 4,5–11,3 m gylyje. Povandeninių tyrinėjimų metu XV juostoje buvo padarytos 5 2x2 m dydžio perkasos, kurių bendras plotas sudarė 20 m^2. Be to, pradėti tyrimai pirmosiose juostose prie Šventorkalnio. Ten, kranto šlaite, buvo ištirti dar 2 kvadratai – 8 m^2. Tyrinėjimai čia vyko nedideliame 4–4,5 m